

Aanvullend onderzoek NL-SBB

Aan:	Forum Standaardisatie
Van:	InnoValor Advies
Datum:	20 juni 2025
Versie:	1.0
Bijlagen:	geen

1 Aanleiding en doelstelling

Uit de reacties van de [openbare consultatie](#) van het expertadvies van NL-SBB kwam een ander beeld naar voren over het al dan niet verplichten van NL-SBB dan uit de expertsessie van 17 oktober 2024. Reageerders twijfelden aan het draagvlak bij leveranciers, overheden en samenwerkingspartners. Ook werd de toegevoegde waarde van de standaard in twijfel getrokken, vanwege het ontbreken van een heldere business case en lastig te kwantificeren baten. Daarnaast was er kritiek op het open standaardisatieproces, waarbij onder meer het beheer, de doorontwikkeling en het ontbreken van een kosten-batenafweging en risicoanalyse als tekortkomingen worden genoemd.

Zonder het adresseren van deze reacties is het opstellen van een gedragen Forumadvies niet mogelijk. Het is echter wel het streven van het Forum Standaardisatie om een gedragen Forumadvies over NL-SBB op te stellen.

2 Betrokkenen en proces

Daarom heeft een tweede bijeenkomst plaatsgevonden om genodigde leden van de eerste expertbijeenkomst en reageerders uit de internetconsultatie met elkaar in gesprek te brengen over de concrete punten waar inzichten verschillen. Deze bijeenkomst had als doel om overeenstemming te bereiken om zodoende te komen tot een gedragen expertadvies over het verzoek van Kadaster om NL-SBB te verplichten aan de overheid ('Pas toe of leg uit') en het predicaat 'Uitstekend beheer' toe te kennen aan beheerder Geonovum.

3 Samenstelling van de expertgroep

Aan deze tweede expertbijeenkomst hebben deelgenomen:

- Jesse Bakker (Kadaster – Indiener)
- Mehmet Duran (IPO)
- Niels Hoffmann (Geonovum)
- Tanja Ronzhina (Geonovum), beschikbaar voor vragen over leveranciersondersteuning
- Erwin Straver (KVK)
- Joop Vanderheiden (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Als onafhankelijk voorzitter is opgetreden Claudia Vermeulen, Managing Partner bij InnoValor Advies. Ruud Kosman, Managing Partner, en Aday Destici, projectondersteuner bij InnoValor Advies, hebben de procedure in opdracht van het Bureau Forum Standaardisatie begeleid.

Hans Laagland en Joram Verspaget van het Bureau Forum Standaardisatie waren als toehoorder bij de tweede expertbijeenkomst aanwezig.

4 Toetsing op inhoudelijke criteria

Het Forum Standaardisatie hanteert vier hoofdcriteria om te bepalen of een standaard in aanmerking komt voor verplichten aan de overheid ('Pas toe of leg uit'-verplichting) via plaatsing op de 'Pas toe of leg uit'-lijst van Forum Standaardisatie. Elk criterium bevat een samenvatting van de inzichten van de deelnemers en het bijbehorende aanvullende advies wat voort is gekomen uit het tweede expertbijeenkomst.

4.1 Toegevoegde waarde

Een aantal reageerders gaf aan dat hoewel de standaard technisch beschrijft wanneer je eraan voldoet (via verplichte elementen en toepassingsprofielen), er onduidelijkheid blijft over het achterliggende doel en de toepassing. Het belang van gemeenschappelijke taal binnen en tussen organisaties via eenduidige begrippen werd benadrukt: zowel voor data-uitwisseling als voor interne communicatie binnen organisaties. De standaard biedt handvatten hiervoor, maar implementatie en de uiteindelijke harmonisatie van begrippen zodat organisaties steeds meer eenzelfde taal gaan spreken, moeten vooral vanuit het werkveld komen.

De indiener gaf aan dat de standaard helpt om begrippen eenduidiger te beschrijven met behulp van labels, notities en relaties. De indiener stelde een tekstuele wijziging voor een volgende versie van NL-SBB voor, waarmee de deelnemers hebben ingestemd.

Er werd gewaarschuwd voor te hoge verwachtingen van NL-SBB: centrale regie en ketensamenwerking zijn belangrijk, maar vallen buiten het bereik van deze standaard. De standaard kan een structuur bieden voor begrippenbeheer, maar niet alle problemen oplossen in semantische interoperabiliteit. Om brede adoptie te realiseren, is samenwerking in

domeinen en regie vanuit bredere organisaties zoals [Interbestuurlijke Datastrategie](#) (IBDS) essentieel.

De baten van NL-SBB liggen in het beter begrijpen en gebruiken van data. Toch blijft het lastig om de baten concreet te kwantificeren. De standaard wordt gezien als een groeimodel dat samen met de community verder moet rijpen. Door goede begripsdefinities ontstaat binnen en tussen organisaties een beter gedeeld begrip van termen. Dat blijft lastig in concrete kosten/ baten uit te drukken. Een reageerder vraagt naar bewijs voor de kosten-batenanalyse van NL-SBB en betwijfelt of de voordelen aantoonbaar zijn. De reageerder adviseert om hier *best practices* voor te ontwikkelen. De indiener reageert dat dit samen met de community en gebruikers van de standaard wordt opgepakt om te bepalen hoe dit vorm krijgt.

De deelnemers komen tot de consensus dat er een duidelijke meerwaarde van de standaard is. Wel geven de deelnemers een aantal aanvullende adviezen:

- aan indiener Kadaster en Geonovum om een tekstuele wijziging in de NL-SBB-standaard door te voeren, waarin het toepassen van de standaard beter uiteen wordt gezet, en daarmee duidelijk te maken wat de standaard wel en niet oplost;
- aan indiener Kadaster en Geonovum om samen met de community *best practices* uit te werken om zodoende begrippen naar een hoger volwassenheidsmodel te brengen.

4.2 Open standaardisatieproces

Een reageerder benadrukt het belang van doorontwikkeling en het beschikbaar maken van de documentatie van de standaard. De indiener licht toe dat het beheerplan ook is gepubliceerd in een [Github-repository](#) en dat deze, beter vindbaar wordt gemaakt in deze repository.

De discussie toont aan dat er nog behoefte is aan meer duidelijkheid, samenwerking en documentatie rondom het open standaardisatieproces. Daarbij wordt een aanvullend advies meegegeven:

- aan Geonovum om de documentatie van de standaard door te ontwikkelen en beter vindbaar te maken.

4.3 Draagvlak

De reageerders benadrukken het belang van een breed draagvlak voor NL-SBB, zowel bij ketenpartners als overheden. Het NL-SBB model is uitgewerkt in een schema en er zijn diverse organisaties die NL-SBB nu ook al gebruiken, waaronder GGD GHOR, Belastingdienst en de Politie. De deelnemers signaleren een toenemende adoptie.

Inmiddels ondersteunen meerdere leveranciers NL-SBB (onder de aandacht van de werkgroep NL-SBB) en zijn er ontwikkelingen, zoals open source-initiatieven en nieuwe implementaties. Logius speelt hierin een actieve rol, onder andere door een proefopstelling te ontwikkelen voor het Federatief Datastelsel (FDS). Binnen FDS zijn standaarden en voorzieningen voorzien en wordt er gewerkt aan stimulering van implementaties.

Daarnaast zoekt het IPO actief de verbinding met partijen zoals VNG, Zicht op Nederland, Vivet en andere ketenpartners. Doel is om op interbestuurlijk niveau inhoudelijke afstemming te bereiken over de te hanteren begrippen in verschillende domeinen. Hiermee wordt beoogd om wildgroei aan begrippenkaders rondom dezelfde thema's voorkomen en juist te zorgen voor aansluiting en eenduidigheid. De indiener benadrukte het belang van betrokkenheid van gemeenten en provincies, aangezien zij momenteel ontbreken in de werkgroep.

4.4 Opname op de lijst bevordert adoptie

Tijdens de bijeenkomst werd gesproken over de adoptie en positionering van de standaard NL-SBB ten opzichte van [SKOS](#). SKOS is een gegevensmodel om duidelijke lijsten met termen en begrippen op te stellen en is ook verplicht voor overheden ('Pas toe of leg uit'). NL-SBB is gebaseerd op SKOS. Overwogen kan worden om beide standaarden te combineren op de 'Pas toe of leg uit'-lijst via één gecombineerde registratie SKOS/NL-SBB om zo de samenhang tussen beide standaarden te verbeteren. Er is al een analyse gedaan door de indiener waaruit blijkt dat wie SKOS toepast, doorgaans ook voldoet aan NL-SBB, al zijn er uitzonderingen in toepassingsgebied.

Er is discussie over de mate van overlap tussen NL-SBB en SKOS. Hoewel de toepassingsgebieden grotendeels overeenkomen, zijn de standaarden niet identiek. NL-SBB stelt bijvoorbeeld bepaalde zaken verplicht die bij SKOS optioneel zijn. Deelnemers zijn het erover eens dat de onderlinge samenhang verder onderzocht moet worden, zeker gezien de opkomende status van NL-SBB en het feit dat SKOS als internationale standaard breder internationaal wordt toegepast en internationaal-grensoverschrijdende toepassingen mogelijk maakt.

Binnen andere communities en programma's zoals de [MIM-community](#) ([MIM](#) is open standaard voor metamodeling), de Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA) en het [Federatief Datastelsel](#) (FDS) is ook aandacht voor deze standaardisatievraagstukken. Er wordt gepleit voor een zorgvuldige benadering bij het eventueel clusteren van standaarden op de lijst open standaarden om te voorkomen dat bruikbare elementen uit de afzonderlijke standaarden verloren gaan. Ook wordt gesuggereerd om de [best practices](#) uit de markt mee te nemen in verdere besluitvorming.

Rond adoptie zijn de volgende aanvullende adviezen geformuleerd:

- aan Kadaster en Geonovum om binnen een jaar de samenhang en verschillen tussen NL-SBB en SKOS duidelijk te analyseren en vast te leggen, inclusief de implicaties van gezamenlijke registratie en daarbij op te trekken met Bureau Forum Standaardisatie voor het inzichtelijk maken van de implicaties ervan voor de lijst open standaarden
- aan Kadaster en Geonovum om praktijkervaringen, best practices en inzichten van leveranciers en communities en programma's zoals bij FDS, MIM en NORA te betrekken bij de verdere uitwerking;

- aan Kadaster en Geonovum om te onderzoeken of en hoe NL-SBB binnen Federatief Datastelsel gepositioneerd kan worden, bijvoorbeeld aan de hand van concrete datatoepassingen zoals 'data bij de bron'.

5 Conclusie

De deelnemers komen tot de conclusie dat NL-SBB in aanmerking komt voor opname op de 'Pas toe of leg uit'-lijst, mits er opvolging wordt gegeven aan enkele aanvullende adviezen. De standaard biedt handvatten voor begrippenbeheer en draagt bij aan een gemeenschappelijke taal binnen en tussen organisaties, al blijft succesvolle toepassing afhankelijk van verdere implementatie vanuit het werkveld.

Er is sprake van groeiend draagvlak onder gebruikers en leveranciers, mede door open-source initiatieven en betrokkenheid van meerdere partijen. Wel is er behoefte aan betere documentatie, meer uitgewerkte *best practices* en een zorgvuldige positionering ten opzichte van bestaande standaarden zoals SKOS.